

Slimmer en Sterker Bestuur in Zuid-Holland

Rapportage 2018

provincie **HOLLAND**
ZUID

December 2018

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Terugblik afgelopen vier jaar	4
2	Uitgangspunten Slimmer en Sterker Bestuur	6
2.1	Missie, visie en uitgangspunten	6
2.2	Instrumentarium	7
2.3	Ontwikkelingen 2018	7
3	Onderzoekslijnen	9
3.1	Onderzoekslijn A: Intergemeentelijke samenhang	10
3.2	Onderzoekslijn B: Bestuurskwaliteit	10
3.3	Onderzoekslijn C: Ambtelijke fusies	10
3.4	Onderzoekslijn D: Samenwerking, kernenbeleid en democratie	11
3.4.1	Effecten decentralisaties op intergemeentelijke samenwerking en democratische legitimiteit	12
3.4.2	Kernenbeleid en democratie	12
4	Vooruitblik	13
5	Rapportage per gebied	15
5.1	Holland Rijnland	16
5.1.1	Duin- en Bollenstreek	16
5.1.2	Leidse regio	18
5.1.3	Regio Rijn- en Veenstreek	19
5.2	Midden-Holland	20
5.3	Regio Rotterdam-Den Haag (Metropoolregio Rotterdam-Den Haag)	21
5.3.1	Haagse regio	21
5.3.2	Rotterdamse regio	23
5.4	Zuid-Holland Zuid	26
5.4.1	Drechtsteden	27
5.4.2	Alblasserwaard-Vijfheerenlanden	28
5.4.3	Goeree-Overflakkee	31
5.4.4	Hoeksche Waard	32

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor u ligt de rapportage Slimmer en Sterker Bestuur 2018, waarin wij u berichten over de voortgang van het traject zoals dat uiteen is gezet in de notitie Slimmer en Sterker Bestuur in Zuid-Holland van eind 2015. U heeft het traject Slimmer en Sterker Bestuur door middel van ondersteunende uitspraken gedurende de gehele collegeperiode verrijkt. Bijvoorbeeld over regionale gebiedsgerichte economische projecten (amendement 524), een krachtige voortzetting en intensivering van het regionaal beleid (motie 609), betrokkenheid van inwoners bij de nieuwe gemeente Hoeksche Waard (motie 695), de oproep aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (BZK) om zelfstandig een gedegen afweging te maken over de toekomst van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden (motie 697) en kernenbeleid en participatie (motie 763).

De afgelopen jaren heeft u van ons een tussenrapportage ontvangen in 2016 en 2017. Bovendien ontving u halverwege 2018 de update Slimmer en Sterker Bestuur naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen. Net als in eerdere rapportages bieden wij u in deze rapportage een terugblik op het afgelopen jaar en blikken we vooruit op de komende jaren. Aangezien de huidige collegeperiode over een aantal maanden eindigt, besteden we in deze rapportage eveneens aandacht aan de ontwikkelingen in de afgelopen vier jaar.

Wij geven met deze rapportage invulling aan:

- de in uw Statenvergadering van 3 februari 2016 aangenomen motie 599, waarin u uw steun uitspreekt voor de in de notitie Slimmer en Sterker Bestuur uitgezette koers, de in te zetten instrumenten en de rol van de provincie;

- de gedane toezegging in uw Statenvergadering van 8 november 2017 om toekomstige trajecten waarin bestuurskracht van gemeenten een rol speelt met u te bespreken.

Deze rapportage kent naast de inleiding vier onderdelen: de uitgangspunten van Slimmer en Sterker Bestuur, de onderzoekslijnen, een vooruitblik en de rapportages per gebied.

1.2 Terugblik afgelopen vier jaar

De provincie Zuid-Holland kent momenteel, net als aan het begin van deze collegeperiode, 60 gemeenten. Elf gemeenten doorlopen momenteel een herindelingsproces ¹. Als gevolg hiervan kent de provincie Zuid-Holland op 1 januari 2019 nog 52 gemeenten. Er is, naast de reeds bestaande BAR-organisatie (Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk) en de Werkorganisatie Duivenvoorde (Wassenaar en Voorschoten), de afgelopen vier jaar één ambtelijk fusie ontstaan: HLTsamen (Hillegom, Lisse en Teylingen). Er heeft één grenscorrectie plaatsgevonden, waarbij Oudendoorn is overgegaan van de gemeente Nissewaard naar de gemeente Hellevoetsluis.

In de gemeenten die per 1 januari 2019 fuseren tot Hoeksche Waard, Molenlanden en Noordwijk zijn op 21 november raadsverkiezingen gehouden. De resultaten zijn opgenomen in hoofdstuk 5. Afgezien van de als altijd tegenvallende opkomst bij deze verkiezingen, is het interessant dat er nauwelijks een landelijke trend aan deze verkiezingen kan worden ontleend. Het lijken vooral de lokale omstandigheden die de specifieke resultaten per gemeente hebben bepaald.

De afgelopen jaren stonden voor het bestuur en de organisatie van de provincie in het teken van de ontwikkeling en implementatie van het opgavegericht werken. Van belang hierbij waren de introductie van het netwerkend werken en gebiedsgericht werken, het vernieuwde omgevingsbeleid met bijbehorende ambitienotitie en sturingsfilosofie en de participatienotitie waar u onlangs over heeft gesproken. Dit alles, in combinatie met de uitgangspunten in het Hoofdpijnenakkoord 2015-2019, heeft bepaald hoe wij de stelselverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het openbaar bestuur hebben opgepakt.

We zijn het er allen over eens dat de bestuurlijke organisatie ten dienste moet staan van het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Die vraagstukken of opgaven verschillen per gebied en qua schaal. De aanpak ervan vergt verschillende bestuurlijke coalities en netwerken, waarbij vooral ook niet-overheden een belangrijke rol hebben. Daarom kan de bestuurlijke inrichting en de aanpak daarvan per gebied verschillen. Dit is kort samengevat de sturingsfilosofie die ten grondslag ligt aan onze visie, missie en uitgangspunten voor de kwaliteit van het openbaar bestuur, die in hoofdstuk 2 voor de goede orde nog eens zijn benoemd.

In de periode tussen 2015 en nu hebben wij deze uitgangspunten in de praktijk gebracht. Wij hebben u van jaar tot jaar laten zien hoe wij per gebied qua aard en intensiteit verschillende activiteiten hebben ondernomen, zoals u ook dit jaar weer kunt lezen in hoofdstuk 5 van deze rapportage. Waar sprake was van inhoudelijke knelpunten en/of

¹ Noordwijk en Noordwijkerhout gaan samen in de gemeente Noordwijk; Molenwaard en Giessenlanden in de gemeente Molenlanden; Binnenmaas, Cromstrijen, Korendijk, Oud-Beijerland en Strijen in de gemeente Hoeksche Waard; Zederik en Leerdam gaan over naar de provincie Utrecht in de gemeente Vijfheerenlanden.

structurele bestuurlijke problemen hebben wij met brede steun vanuit uw Staten ons instrumentarium ingezet. Waar dat niet aantoonbaar het geval was, hebben wij als bestuurlijk partner van gemeenten in diverse gebieden ons netwerk geïntensiveerd en specifieke deelp Problemen op basis van feiten en maatwerk aangepakt. Altijd vanuit de gedachte om zoveel mogelijk gezamenlijk met Zuid-Hollandse gemeenten op te trekken en tegelijkertijd oog te hebben voor het consistente regionale eindbeeld.

Met de diverse Zuid-Hollandse gemeenten zijn wij de afgelopen vier jaar op zoek gegaan naar wat dit alles betekent voor onze gezamenlijke definitie van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Deze discussie hebben wij ondersteund door onze onderzoekslijnen die staan beschreven in hoofdstuk 3. Wanneer doen we het samen goed en hoe weten of meten we dat? Soms is deze vraag expliciet en samen met de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten besproken, in het bijzonder tijdens het Bestuurdersdiscours van 2016 en 2018. Maar vaker nog informeel in kleinere kring. Het gedeelde beeld is nu dat zogenoemde bestuurskrachtmetingen nog slechts in enkele specifieke gevallen voor gemeenten een handig instrument vormen. Daardoor ontbreekt een goed instrument om breder en regelmatig van elkaar te leren. Echter, er is wel degelijk behoefte aan een dergelijk instrument en er is inmiddels breed draagvlak om als provincie en gemeenten hier nu concrete stappen op te gaan zetten. In hoofdstuk 4 gaan wij nader in op de vooruitblik voor de komende periode.

2 Uitgangspunten Slimmer en Sterker Bestuur

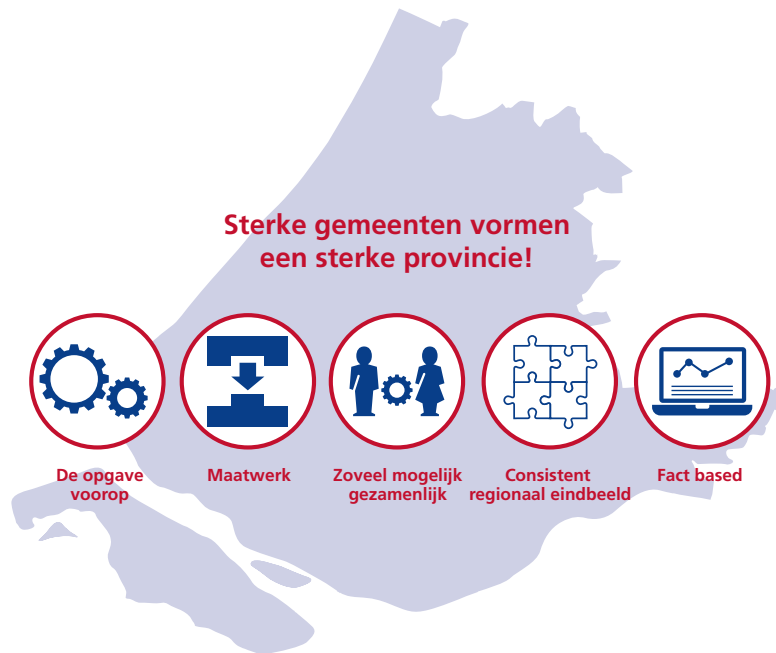

2.1 Missie, visie en uitgangspunten

Onze kerntaak als stelselverantwoordelijke voor de kwaliteit van het openbaar bestuur is gebaseerd op de Grondwet van 1848 en vastgelegd in organieke en generieke wetgeving als de Provinciewet, Gemeentewet, de Wet gemeenschappelijke regelingen en de Wet algemene regels herindeling (Arhi). De kerntaak is daarmee oud en vanzelfsprekend, maar niet onveranderlijk. Zoals beschreven in de tweede tussenrapportage Slimmer en Sterker Bestuur 2017 is het onze missie om bij te dragen aan het creëren en in stand houden van een krachtig openbaar bestuur in Zuid-Holland. Sterke gemeenten vormen immers een sterke provincie.

We hebben het afgelopen jaar dezelfde vijf uitgangspunten gehanteerd als beschreven in de tweede tussenrapportage Slimmer en Sterker Bestuur 2017:

- De opgave voorop: de bestuurlijke inrichting moet de aanpak van de leidende opgaven ondersteunen en passen bij de ruimtelijke en sociaal-economische verwevenheden van gebieden.
- Maatwerk: de maatschappelijke dynamiek vraagt om oplossend vermogen, dat aansluit bij de praktijk van het gebied. Alleen door maatwerk te leveren, kunnen we oplossingen op de lange termijn bieden.
- Zoveel mogelijk gezamenlijk: wat ons betreft zijn we van meet af aan als gesprekspartner betrokken bij de dialoog tussen en binnen gemeenten over hun bestuurlijke toekomst. Alleen dan kunnen we het provinciaal belang in een vroegtijdig stadium naar voren brengen.

Uitgangspunten Slimmer en Sterker Bestuur

- Consistent regionaal eindbeeld: we zien erop toe dat de bestuurlijke inrichting zo is vormgegeven dat het niet alleen lokaal, maar ook regionaal bijdraagt aan het uitvoeren van wettelijke taken en het realiseren van maatschappelijke opgaven door alle Zuid-Hollandse gemeenten.
- Fact based: we baseren ons als het gaat over de bestuurlijke inrichting en de kwaliteit van het openbaar bestuur niet alleen op maatschappelijke opgaven en inhoudelijke vraagstukken, maar ook op feitelijke inzichten en empirische gegevens.

Vooralsnog zien wij geen reden om deze uitgangspunten te herzien. Op basis van de te verwachten voorstellen van het kabinet voor het nieuwe beleidskader gemeentelijke herindeling en de aanpassingen in de Wet gemeenschappelijke regelingen zullen we beoordelen of herziening van onze uitgangspunten noodzakelijk is.

2.2 Instrumentarium

We beschikken over de volgende zachte en harde instrumenten om gemeenten te ondersteunen bij het goed kunnen uitvoeren van hun wettelijke taken, het realiseren van maatschappelijke opgaven en het zijn van een krachtige partner voor andere overheden, ondernemers, het maatschappelijk middenveld en inwoners:

- het onderhouden van een sterk netwerk;
- het vroegtijdig aangaan van het gesprek;
- actieve samenwerking bij het realiseren van opgaven;
- het onderzoeken van bestuurskundige dilemma's;
- de Subsidieregeling bevorderen intergemeentelijke samenwerking Zuid-Holland;
- wettelijke instrumenten, zoals de Wet arhi en bijbehorende handreiking.

2.3 Ontwikkelingen 2018

Het eerdergenoemde opgavegericht, gebiedsgericht en netwerkend werken klinkt eenvoudig. De praktijk is echter vaak complex en weerbarstig. We zien dat onze gemeentebesturen en wijzelf concrete dilemma's tegenkomen. In de praktijk betekent het dat

maatschappelijke actoren – bedrijven, instellingen, inwoners – niet alleen betrokken worden bij de oplossing van vraagstukken, maar soms de leiding moeten krijgen of nemen. In alle gevallen wordt besturen meer dan ooit veelschaliger, met meerdere actoren en meerdere sectoren. Vragen die bij dit vraagstuk horen, zijn:

- Wat betekent het benutten van het oplossend vermogen van de netwerksamenleving voor de rol van de vertegenwoordigende lichamen en het primaat van de politiek?
- Hoe zit het met de democratische legitimatie van de regionale verbanden die steeds meer ontstaan – met of zonder publiekrechtelijke structuren als de Wet gemeenschappelijke regelingen?
- Wat betekent de kwaliteit van het openbaar bestuur bij de toename van deze werkwijze?

Uw Statencommissie Bestuur en Middelen heeft hierover in september een goed bezochte expertmeeting georganiseerd voor een groot aantal raadsleden. Dit was ook het leidende vraagstuk van het Bestuurdersdiscours 2018. Conclusie van het discours was dat uitnodigend, inclusief besturen nieuwe en forse eisen stelt aan ons handelen als bestuurders en volksvertegenwoordigers. In bestuurskundige termen staan we voor het vraagstuk de complexiteit van de uitdagingen en de daarbij benodigde constellaties te verwelkomen en niet te reduceren. Bestuurlijke drukte als oplossing in plaats van probleem, aldus Geert Teisman.

Ook het ministerie van BZK lijkt actief op zoek te zijn naar antwoorden op deze vraagstukken. Een passage in het Regeerakkoord over een “te grote afhankelijkheid van regionale samenwerkingsverbanden” lijkt eerder discussiepunt dan uitgangspunt voor beleid te zijn geworden. “De regio” is de centrale focus van het ministerie, terwijl tegelijkertijd wordt erkend dat “dé regio” niet bestaat, maar in de praktijk veelsoortig, meerschallig en dynamisch is. Eveneens wordt met “de regio’s” van rijkswege het opstellen van zogenoemde regiodeals gestimuleerd. En de minister roept op “in de regio’s” te experimenteren met verschillende vormen van regionale samenwerking en verlengd lokaal bestuur, zonder een vierde bestuurslaag te doen ontstaan. Het vraagstuk wat “de regio” is, zou moeten zijn en doen, lijkt in 2018 het centrale bestuurlijke vraagstuk te zijn geworden.

Dat geldt zeker ook voor een aantal Zuid-Hollandse gemeenten. In veel gebieden staat de schaal van bestaande regionale verbanden ter discussie en zijn gemeenten op zoek naar de toekomst van hun regionale samenwerking. Met diverse activiteiten op het Provinciehuis, maar vooral in de gebieden, zoals de Roadshow bijeenkomsten, hebben wij als provinciaal bestuur contacten gelegd met de nieuw gekozen raadsleden en colleges. Zo hebben we gezorgd voor een goed uitgangspunt om in de komende Statenperiode het gesprek met de gemeenten over bovengenoemde indringende vraagstukken verder voort te zetten.

3 Onderzoekslijnen

Vorig jaar hebben wij u geïnformeerd over de vier onderzoekslijnen die invulling geven aan ons uitgangspunt “fact based”. We dragen met de onderzoekslijnen bij aan nationale discussies en voeden de gesprekken over de bestuurlijke inrichting van Zuid-Holland en de bestuurskwaliteit van gemeenten met objectieve informatie. De volgende vier onderzoekslijnen hebben wij de afgelopen jaren geïntroduceerd:

- A. Intergemeentelijke samenhang
- B. Bestuurskwaliteit
- C. Ambtelijke fusies
- D. Samenwerking, kernenbeleid en democratie.

3.1 Onderzoekslijn A: intergemeentelijke samenhang

U heeft op 17 mei 2017 als eerste onderzoeksresultaten het rapport van Tordoir/Poorthuis over geografische netwerkstructuren in Zuid-Holland ontvangen. De resultaten hiervan hebben we in de tweede tussenrapportage besproken.

Zowel bij de bespreking in uw Statencommissie Bestuur en Middelen als in de bespreking van het rapport in diverse Zuid-Hollandse regio's is de vraag aan de orde geweest wat de gevolgen zijn van de door Tordoir/Poorthuis geconstateerde grote verschillen tussen onze regio's qua ruimtelijke structuur. Wat zijn bijvoorbeeld mogelijke gevolgen voor economisch presteren en voor de bestuurlijke organisatie van die verschillende gebieden?

Voor deze vraag is ook eerder onderzoek relevant, dat door Professor Van Raan en Decisio aan u is gepresenteerd (“urban scaling” in relatie tot bestuurlijke fragmentatie), maar zeker ook het onderzoek van Frank van Oort over regionaal-economische agglomeratievoordelen.

Wij zijn dan ook verheugd dat genoemde hoogleraren Van Oort, Van Raan en Tordoir bereid bleken in opdracht van ons hun resultaten voor Zuid-Holland nader te verdiepen en bovendien aan elkaar te relateren. Wij hebben u hun gezamenlijke rapportage recentelijk toegezonden en vervolgens is het onderzoek gepresenteerd tijdens het Bestuurdersdiscours van 7 december.

Kort samengevat concluderen de onderzoekers dat de economische schaalvoordelen van agglomeraties in onze provincie achterblijven bij de verwachting, en dat kan mede worden gerelateerd aan de bestuurlijk-geografische fragmentatie in onze provincie. Het betreft fundamenteel en vernieuwend onderzoek dat niet onmiddellijk in bestuurlijke aanbevelingen mag worden vertaald. Wij plaatsen de kanttekening dat economisch profijt centraal wordt gesteld, en dat is een beperkte (maar relevante) invalshoek. Duidelijk is wel dat voor onze provincie is aangetoond dat voor bestuurlijke grenzen een forse economische prijs wordt betaald. Dat is goede gespreksstof voor ons en de Zuid-Hollandse gemeenten als het gaat over de toekomst van (verlengd) lokale en regionale samenwerking.

3.2 Onderzoekslijn B: bestuurskwaliteit

Met het programma Slimmer en Sterker Bestuur ondersteunt de provincie de kwaliteitsontwikkeling van gemeenten en regio's. Het beeld van een bestuurskrachtige lokale overheid, is de afgelopen jaren sterk veranderd. De algemene conclusie is dat er in toenemende mate samenwerking nodig is met medeoverheden, bedrijven, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en inwoners. Het Bestuurdersdiscours 2018 heeft dit onderstreept en de vragen in beeld gebracht waar we als gemeenten en provincie voor staan. Gezamenlijk met onze partners willen we invulling geven aan de voorliggende vragen en de veranderende ideeën over wat een bestuurskrachtige lokale overheid is.

Daarom zijn we voornemens in 2019 een programma te starten, waarmee we de ontwikkeling van bestuurskwaliteit willen bevorderen. We denken hierbij aan een interactief modern online platform, waarin deelnemers casuïstiek kunnen uitwisselen, kunnen reflecteren op leervragen en van best practices kunnen leren. Op deze wijze maken we zoveel mogelijk informatie deelbaar die voor gemeenten van belang kunnen zijn. We verwachten begin 2019 verdere invulling te geven aan dit programma, waarbij een begeleidingsteam, bestaande uit bestuurders en mensen uit het maatschappelijk middenveld, het programmavoorstel beoordeelt.

3.3 Onderzoekslijn C: ambtelijke fusies

Eind januari 2018 ontving u het op uw verzoek door Berenschot opgestelde eindrapport “Een vlucht naar voren of een duurzaam perspectief?” over ambtelijke fusies. Het rapport is op 14 februari 2018 besproken in uw Statencommissie Bestuur en Middelen. Het onderzoek, dat in samenwerking met de provincie Gelderland is uitgevoerd, biedt provincies en gemeenten een beter inzicht in de effecten, kansen en risico's van ambtelijke fusies. Met deze kennis kan een zorgvuldige afweging worden gemaakt of een ambtelijke fusie in een specifieke situatie een verstandige keuze is, dan wel bijsturing voor de hand ligt. Naast dit primaire doel is er nog een secundair doel: alle gemeenten

en de provincies voorzien van een vast kader met één interpretatie. Daarmee wordt de communicatie en afstemming sterk vereenvoudigd. De provincies zijn immers vanuit een informele rol een belangrijke partner voor gemeenten om het gesprek over dit onderwerp te stimuleren en mee te denken.

Het advies van Berenschot sluit aan bij onze inzet gericht op een slimmer en sterker bestuur van en in Zuid-Holland. De kern van ons handelen is vanuit partnerschap inventariseren, stimuleren en faciliteren om zo maatwerk te kunnen leveren. Wij willen – zoveel mogelijk vooraan in het proces – als partner met gemeenten het gesprek aangaan. Wij gebruiken de resultaten van dit onderzoek bij onze gesprekken met de gemeenten in Zuid-Holland waar gewerkt wordt aan een ambtelijke fusie, dan wel plannen zijn om dit te gaan doen of als er plannen zijn om te evalueren. In hoofdstuk 5 gaan wij nader in op de specifieke ambtelijke fusies in Zuid-Holland.

3.4 Onderzoekslijn D: samenwerking, kernenbeleid en democratie

In de tweede tussenrapportage Slimmer en Sterker Bestuur 2017 onderkenden we twee ontwikkelingen die een direct effect hebben op de positie van gemeenten. Aan de ene kant de toenemende regionalisering, versterkt door de decentralisaties in het sociaal domein. Aan de andere kant de opkomst van participatieve en directe vormen van democratie, waardoor ook het belang van het kernen-, wijk- en buurtniveau toeneemt:

De ontwikkelingen zijn het afgelopen jaar onverminderd voortgegaan, wat onder meer blijkt uit de aandacht die hieraan wordt gegeven door het ministerie van BZK. Voor de zomer heeft de minister in twee brieven haar ideeën gepresenteerd over de versterking van de legitimiteit van gemeenschappelijke regelingen en de versterking van de lokale democratie en bestuur. In deze laatstgenoemde brief heeft de minister onder meer de opzet van het programma Democratie in Actie voor en door gemeenten gelanceerd. Het komende jaar zullen wij de verdere uitwerking hiervan volgen. Op uw verzoek hebben wij het afgelopen jaar door middel van deze onderzoekslijn ook zelf nadrukkelijk aandacht besteed aan (regionale) samenwerking, kernenbeleid en democratie.

3.4.1 Effecten decentralisaties op intergemeentelijke samenwerking en democratische legitimiteit

Om meer te weten te komen over effecten van de decentralisaties op intergemeentelijke samenwerking en democratische legitimiteit is op 12 september 2018 de lunchbijeenkomst “Effecten van decentralisaties op de kwaliteit van het lokaal bestuur” georganiseerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur en de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden hebben een presentatie gegeven. Er werd onder meer ingegaan op de mogelijkheden die raadsleden nu al hebben om hun kaderstellende en controlerende rol te vergroten in regionale samenwerkingsverbanden. Een groot aantal raadsleden was aanwezig om in gesprek met u ervaringen te delen uit de praktijk. Uit deze gesprekken bleek dat een belangrijk winstpunt is te behalen door het kennismaken en gezamenlijk optrekken met andere raadsleden uit de regio om werk te verdelen, voor te bereiden en goede voorbeelden uit te wisselen. Een belangrijke les, waar wij als provincie ook een rol in kunnen spelen. Zo hebben wij de kennismaking tussen raadsleden op regionaal niveau bevorderd door middel van de zes Roadshowbijeenkomsten voor (nieuwe) raadsleden in de periode kort na de gemeenteraadsverkiezingen.

3.4.2 Kernenbeleid en democratie

Het onderdeel kernenbeleid en democratie binnen onderzoekslijn D is voortgevloeid uit uw moties 695 en 763, waarin u onder meer aandacht heeft gevraagd voor participatie en het betrekken van inwoners bij hun dorpen, wijken en buurten. Bovendien betreft deze onderzoekslijn een uitwerking van de in de notitie Slimmer en Sterker Bestuur beschreven behoefte om te bezien of we het kernenbeleid actiever kunnen ondersteunen.

In de periode tot begin 2018 hebben wij hier uitvoering aan gegeven door gesprekken te voeren met medeoverheden en initiatiefnemers over hoe zij democratische vernieuwing, en in het bijzonder participatie, bij kernenbeleid invullen. Dit heeft geresulteerd in de handreiking kernendemocratie, die u in februari 2018 van ons heeft ontvangen. Met deze handreiking stimuleren en inspireren we Zuid-Hollandse gemeenten om de afstand tussen

gemeenschap en gemeenten te verkleinen. We beschrijven ontwikkelingen binnen de Nederlandse democratie, geven voorbeelden van kernendemocratie en delen algemene lessen voor het betrekken van inwoners bij het kernenbeleid. De handreiking is gedeeld met alle colleges van burgemeester & wethouders in Zuid-Holland en de griffiers van alle Zuid-Hollandse gemeenteraden. Bovendien hebben we via de handreiking het onderwerp kernendemocratie geagendeerd bij onder andere de Roadshow voor (nieuwe) gemeenteraadsleden, het Open Huis Winterfestival en door presentaties op verzoek.

Ries Jansen:

“Wij zijn enorm blij met de door de provincie opgestelde handreiking. Het schept een mooi beeld van de mogelijkheden die gemeenten hebben en zet het thema kernenbeleid en participatie op de agenda”
Voorzitter Zuid-Hollandse Vereniging van Kleine Kernen

Wij zijn voornemens deze lijn in 2019 voort te zetten en het thema kernendemocratie te blijven agenderen, voornamelijk in de nieuw te vormen gemeenten Molenlanden, Noordwijk en Hoeksche Waard. Bovendien hebben wij de Zuid-Hollandse Vereniging van Kleine Kernen aangeboden hun eerstvolgende jaarbijeenkomst in het Provinciehuis te organiseren. Deze bijeenkomst zal plaatsvinden op woensdagavond 6 maart 2019 en heeft als thema kernendemocratie en herindeling. U bent hierbij van harte welkom.

4 Vooruitblik

Op 20 maart 2019 kiezen de inwoners van Zuid-Holland nieuwe Provinciale Staten en vervolgens start een nieuwe collegeperiode. Er past dus een forse kanttekening bij de validiteit van welke vooruitblik dan ook. Toch vallen enkele evidenties wel te benoemen. In de eerste plaats staat “de regio” zowel als handelingsperspectief als als vraagstuk centraal op de agenda bij Rijk, provincie en gemeenten. Dit zal niet snel veranderen. We staan voor het dilemma van enerzijds de grenzeloosheid van het handelingsperspectief en anderzijds het vraagstuk waar de grens ligt.

Aan de ene kant wijst de complexiteit van maatschappelijke vraagstukken en een effectieve aanpak ervan in de richting van gemeente- en provinciegrensoverschrijdende coalities van meerdere schalen, actoren en sectoren. Er is al een veelheid aan regio's, waarbij (al lang) niet meer wordt gestreefd naar congruentie. De opgave, en het daarvoor benodigde netwerk van overheden, (kennis)instellingen, bedrijven en inwoners, is leidend. Het Rijk stimuleert dit handelingsperspectief, door op te roepen tot regiodeals en regionale experimenten met de bestuurlijke vorm.

Aan de andere kant leidt de complexiteit die daarmee wordt gecreëerd tot onoverzichtelijkheid, en vraagtekens bij de transparantie. Dit heeft betrekking op zowel de formele als feitelijke legitimiteit van de besluitvorming. De rol van de volksvertegenwoordiger wordt er zeker niet eenvoudiger op. De bestuurlijke agenda ook zeker niet minder druk. Bestuurskundigen vinden bestuurlijke drukte geen probleem, maar de bestuurder heeft er in de praktijk toch soms behoorlijk last van. En uiteindelijk zal “de regio” zich moeten verhouden tot de drie bestuurslagen die we in Nederland hebben, waarbij de provincie vooralsnog het enige gekozen regiobestuur is. Zowel Rijk, provincie als gemeenten worden geconfronteerd met de vraag waar de grens ligt, dus niet zo zeer van de regio als geografische ruimte, maar van regionale samenwerking als panacee voor alle opgaven.

Om een oplossing te vinden op bovenstaande vraagstukken willen we de komende tijd in samenspraak met het ministerie van BZK en de Zuid-Hollandse gemeenten inventariseren wat het ministerie verstaat onder regionale experimenten met de bestuurlijke vorm. Op basis van maatwerk kunnen we vervolgens bepalen of binnen de provincie behoefte bestaat aan dergelijke experimenten. In gevallen waar deze behoefte aanwezig is, zullen wij onze medewerking verlenen.

In de tweede plaats constateren we dat er sprake is van een interessante dynamiek tussen de verschillende schaalniveaus. In lijn met wat we beschrijven in Onderzoekslijn D, zien we aan de ene kant een toename van het belang van het lokale niveau en de gemeenschap. Aan de andere kant is er het toenemende belang van “de regio”. We zien dat opgaven niet uitsluitend op lokaal niveau kunnen worden opgelost en complexer worden qua omvang, het aantal betrokken partijen en inhoud. Tegelijkertijd zien we, mede aan de hand van de opkomst van de lokale partijen, dat ook niet alles op regionaal niveau kan worden opgelost en aandacht voor de gemeenschap belangrijk is. We verwachten dat dit vraagstuk de komende tijd in belang zal toenemen bij discussies over de kwaliteit van het openbaar bestuur. De provincie heeft daarin vanuit haar stelselverantwoordelijkheid ook in de toekomst een rol te spelen.

Om meer begrip te krijgen voor de lokale vs. de regionale dynamiek, zijn we voornemens de komende tijd aandacht te besteden aan de behoeften, sentimenten en emoties die leven bij inwoners rond de kwaliteit van het openbaar bestuur. De afgelopen jaren hebben wij met onze onderzoekslijnen de discussies over de kwaliteit van het openbaar bestuur kunnen verrijken met rationele feiten. Echter, de rol van emoties en sentimenten onder inwoners is minstens net zo belangrijk. Daarom zullen we onderzoek laten doen naar de emoties bij inwoners rond herindelingen en in kaart proberen te brengen welke behoeften inwoners hebben ten aanzien van de kwaliteit van hun gemeente. Deze gegevens kunnen we vervolgens gebruiken in het traject van Onderzoekslijn B, waar we gezamenlijk met onze partners willen toewerken naar de ontwikkeling van een nieuw model voor kwaliteitsontwikkeling.

Leergang Zuid-Holland

Om onder meer bovenstaande vraagstukken met elkaar te kunnen doorgronden, organiseren de gemeenten en de provincie in 2019 een Leergang Zuid-Holland, met als titel “Taaie Thema’s & Duivelse Dilemma’s in het Openbaar Bestuur”. De gemeenten en provincie zijn ervan overtuigd dat de ambities, opgaven en uitdagingen in toenemende mate een regionaal karakter hebben. De maatschappelijke vraagstukken zijn complex en samenwerking is daarom belangrijk. Maar meer en meer vereisen die regionale vraagstukken grensverleggende en grensoverschrijdende oplossingen. Het doel van de leergang is zicht te krijgen op schurende en nieuwe perspectieven en inzichten te vergaren in een inspirerende omgeving. Bovendien willen we inspiratie bieden door het confronteren van beelden en oplossingen van de gevestigde orde met die van aanstormend talent. In 2018 is een programmaraad gevormd uit bestuurders en toonaangevende spelers uit het bedrijfsleven. Deze programmaraad heeft het programma samengesteld, zowel voor de opzet als de keuze van de complexe maatschappelijke vraagstukken.

5 Rapportage per gebied

In dit hoofdstuk schetsen wij evenals als in eerdere rapportages de belangrijkste ontwikkelingen in de Zuid-Hollandse gebieden in 2018 en geven een vooruitblik naar 2019. We hanteren hierbij dezelfde, puur territoriale, gebiedsindeling als vorig jaar:

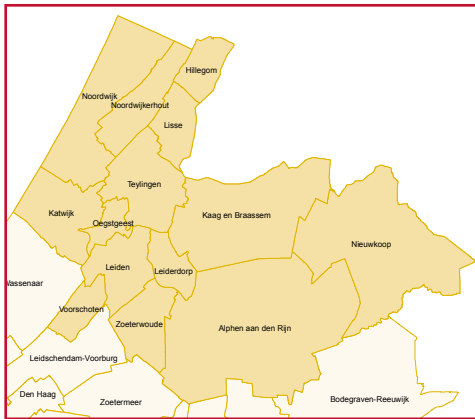
5.1: Holland Rijnland

5.2: Midden-Holland

5.3: Regio Rotterdam-Den Haag (Metropoolregio Rotterdam-Den Haag)

5.4: Zuid-Holland Zuid

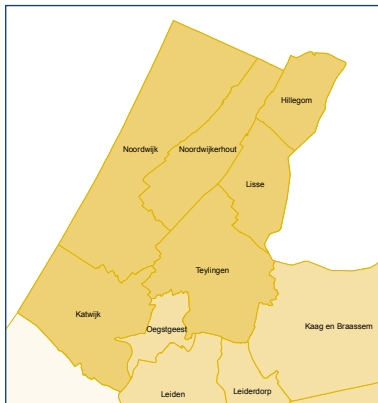
Er kan geen inhoudelijke, bestuurlijke of normatieve betekenis aan deze territoriale indeling toegekend worden.

5.1 Holland Rijnland

Holland Rijnland bestaat uit veertien gemeenten die gelegen zijn aan de noordzijde van de provincie. Het gebied werkt momenteel aan een regionale agenda, die gereed is in het voorjaar van 2019. In deze agenda komen diverse onderwerpen te staan die passen bij onze provinciale ambities voor het omgevingsbeleid. Met Holland Rijnland gaan we in gesprek over hoe we hierin kunnen samenwerken. In dat gesprek bespreken we eveneens welke thema's en onderwerpen op het niveau van Holland Rijnland worden opgepakt en welke op de subregionale niveaus:

- 5.1.1 Duin- en Bollenstreek
- 5.1.2 Leidse regio
- 5.1.3 Rijn- en Veenstreek

5.1.1 Duin- en Bollenstreek

Het gebied en de opgaven

De regio staat bekend om de bollenteelt en het toerisme en heeft nieuwe opkomende sectoren als space en andere high-tech. De toekomst van de Bollensector ligt vooral in het vasthouden en ontwikkelen van de positie van de streek als kenniscentrum van de bollenteelt en het versterken van toeristische verbindingen. De Keukenhof vormt hierbij een centraal middelpunt door de grote hoeveelheden toeristen in een relatief korte periode. De bereikbaarheid van het gebied staat onder druk, waar de leefbaarheid hier en daar onder leidt. Verder heeft het gebied grote ambities op het vlak van duurzaamheid.

De Duin- en Bollenstreek heeft in de afgelopen jaren goede stappen gezet richting versterking van de economische positie. Zo is onder meer een Economic Board gevormd en is de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek opgesteld. De regio heeft ambities uitgesproken en keuzes gemaakt richting de toekomst. Wij complimenteren de gemeenten met dit bereikte resultaat. Met de gemeenten samen zullen wij dit economische profiel verder vormgeven. Zo is er met succes een regiodeal gesloten voor de ontwikkeling van een internationale ontmoetingsplek op ESTEC en de ontwikkeling van Space

Campus Noordwijk. Ook is een gezamenlijke aanvraag gedaan voor een regiodeal rond de toekomstbestendigheid van het Bollenlandschap. Deze aanvraag is helaas niet gehonoreerd, maar dit project zal in een afgeslankte vorm een vervolg krijgen, onder andere door de samenwerking tussen de Greenportontwikkelingsmaatschappij Duin- en Bollenstreek, de Economic Board Duin- en Bollenstreek, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de Koninklijke Algemeene Vereniging Bloembollencultuur (KAVB).

Op het vlak van de in de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland gelegen Duinpolderweg, die van belang is voor de ontsluiting van de Duin- en Bollenstreek, is een gezamenlijk standpunt ingenomen, op basis waarvan u het voorkeursalternatief heeft vastgesteld tussen provincies en gemeenten. Ook hebben we samen met de gemeenten en bedrijfs-

leven in een bestuurlijke conferentie verkend welke aanvullende bereikbaarheidsmaatregelen nodig zijn in het gebied. Wij zullen hieraan voortvarend verder werken.

De gemeenten in de Duin- en Bollenstreek hebben daarnaast gewerkt aan hun nieuwe omgevingsvisie, waarbij vooral Katwijk niet alleen de ruimtelijke consequenties, maar ook de sociale dimensie heeft meegenomen in haar omgevingsvisie.

Door de noodzakelijke regionale samenwerking zijn er vele ambtelijke en bestuurlijke overlegvormen. De consequentie van een ten opzichte van Holland Rijnland meer zelfstandige subregio betekent naar onze mening dat de subregio nog meer haar eigen regionale agenda zal willen (en moeten) inrichten. Het is en blijft daarbij een uitdaging om de integraliteit te bewaken, de raden goed mee te nemen en tegelijkertijd de juiste prioriteiten te blijven stellen. We zetten erop in dat de subregio (nog meer) werk maakt van haar eigen strategische (sub)regionale opgaven. Samen met de gemeenten, inclusief Katwijk, brengen we het gezamenlijk opgepakte proces van gebiedsgericht werken verder.

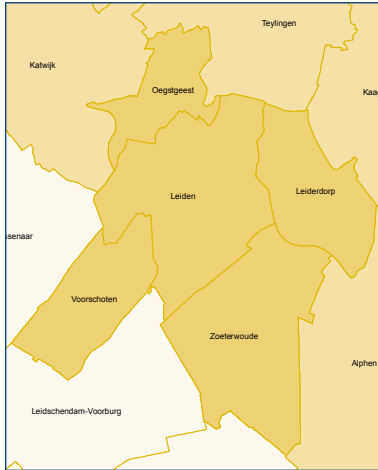
Bestuurlijke ontwikkelingen

Er zijn nieuwe bestuurlijke en samenwerkingseenheden in de Duin- en Bollenstreek ontstaan door de vorming van de HLT samen en de bestuurlijke fusie van Noordwijk en Noordwijkerhout. Wij vinden dit een goede ontwikkeling en waarderen de energie waarmee de betrokken gemeenten hieraan werken. Wij verwachten dat hierdoor nieuwe bestuurlijke verhoudingen in de regio zullen ontstaan. De gemeenten, ook Katwijk, zullen zich hier opnieuw toe moeten verhouden.

De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen zullen begin 2019 een tussenevaluatie houden van de ambtelijke samenwerking. Over de resultaten van deze evaluatie zullen wij – indien nodig - het gesprek aangaan met deze gemeenten. Met de nieuwe gemeente Noordwijk zullen wij bespreken of nazorg, zoals dit in onze handreiking administratieve en organisatorische aspecten gemeentelijke herindeling wordt genoemd, gewenst is. Voor een nieuwe gemeente is het essentieel dat zij een visie heeft op de vraag welke gemeente zij wil zijn.

Uitslag verkiezingen Noordwijk	
Partij	Aantal zetels
NZ Lokaal	5
VVD	5
CDA	5
PUUR	4
Lijst Salman Noordwijk	4
GroenLinks	2
D66	1
PvdA	1

Op 21 november jl. hebben de verkiezingen voor de nieuwe gemeente Noordwijk plaatsgevonden. De uitslag is hiernaast weergegeven. Op moment van schrijven was er nog geen coalitie gevormd.

5.1.2 Leidse regio

Het gebied en de opgaven

De Leidse regio is een aantrekkelijk gebied in Zuid-Holland voor wonen, werken en recreëren en vormt een scharnierpunt middenin de Randstad. De positionering op de centrale slagader Den Haag-Amsterdam in combinatie met de in belang toenemende verbinding naar Utrecht maakt dit gebied cruciaal voor onze provincie. De ontwikkeling van de Leidse regio als kennisstad met een sterk cluster rondom Life&Science is in het verleden, heden en in de toekomst een belangrijke bron van economische groei. De verwachting is dat deze groei doorzet waardoor de druk op de regio verder toeneemt. Hier-voor is het van belang dat er een strategie komt voor verstedelijking, verbetering van de bereikbaarheid met het stationsgebied als knooppunt, verdere ontwikkeling van de clusters rondom Biosciencepark en ESA-ESTEC en de realisatie van een bijpassend woon-, werk- en leefklimaat in de regio. De opgave is dus invulling te geven aan verantwoorde groei van deze volgende schaalsprong. Deze opgave onderschrijven wij als provincie. Waar wij een rol hebben, zullen wij dan ook samenwerken met de regio.

punt, verdere ontwikkeling van de clusters rondom Biosciencepark en ESA-ESTEC en de realisatie van een bijpassend woon-, werk- en leefklimaat in de regio. De opgave is dus invulling te geven aan verantwoorde groei van deze volgende schaalsprong. Deze opgave onderschrijven wij als provincie. Waar wij een rol hebben, zullen wij dan ook samenwerken met de regio.

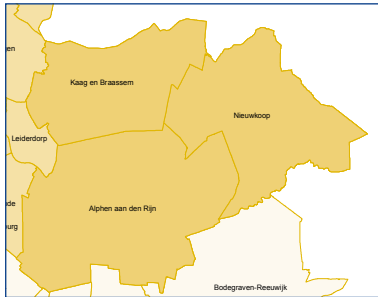
Bestuurlijke ontwikkelingen

Vorig jaar bent u in de tweede tussenrapportage Slimmer en Sterker Bestuur geïnformeerd over de stand van zaken van de Toekomstvisie Leidse regio 2027. Na een uitgebreid visietraject met raden, maatschappelijke partijen, bedrijven en inwoners konden de gemeenteraden het niet eens worden over een passende samenwerkingsvorm. Een vervolg van dit traject werd uitgesteld tot na de gemeenteraadsverkiezingen. Nu de raden en colleges de tijd hebben gehad om zich in te werken, staan zij voor de opdracht om met elkaar tot afspraken te komen over de aanpak van de regionale opgaven.

Op 4 december jl. zijn de colleges van B&W van B&W van Oegstgeest, Zoeterwoude, Leiderdorp, Voorschoten en Leiden bijeengewoost om afspraken te maken over de aanpak van diverse regionale opgaven. Op enkele onderdelen, waaronder een gezamenlijke inzet voor een Warmteronde en een intergemeentelijke aanpak van Studentenhuisvesting, is afgesproken de samenwerking tussen de vijf gemeenten te intensiveren. Wat betreft de meeste opgaven is overwegend tevredenheid uitgesproken over voortzetting van de samenwerking via bestaande gremia (w.o. portefeuillehoudersoverleggen, Economie 071, Hart van Holland, Holland-Rijnland). Of dit in het licht van bovengenoemde opgaven voor de toekomst voldoende regionaal handelingsvermogen gaat geven zal moeten blijken. Waar wij als provincie meerwaarde kunnen bieden, zullen wij de regio actief bijstaan. Wij gaan de voortgang op de diverse bovenlokale opgaven nauwlettend volgen. Waar versnelling gewenst is, zullen wij bijsturen.

We maakten vorig jaar melding van de bestuurskrachtontwikkelingen van de gemeente Voorschoten. Wij waarderen de manier waarop bestuurders en raadsleden van de gemeente Voorschoten kritisch kijken naar het eigen functioneren en bestuurlijk handelen en hoe door een verandering in gedrag de bestuurskracht kan worden verbeterd. De focus ligt op meer en hechtere samenwerking in de Leidse regio en een voorzichtig financieel beleid. De gemeente Voorschoten heeft zich daarbij als doel gesteld om de samenwerkingsverbanden (vooral op het gebied van het sociaal domein, en specifiek werk en inkomen met Leidschendam-Voorburg en Wijk aan Zee) langzaam te verleggen richting de Leidse regio. Ook zijn er uit de bestuurskrachtmeting van 2016 aanbevelingen overgenomen met betrekking tot aansturing, harmonisatie en kwaliteits-

verbetering van de werkorganisatie Duivenvoorde. De gemeentebesturen van Voor- schoten en Wassenaar zijn op basis van hun afzonderlijke collegeprogramma's met elkaar in gesprek over de inrichting van de werkorganisatie en de mogelijkheid om de uitvoering van enkele specifieke taken anders te organiseren.

5.1.3 Regio Rijn- en Veenstreek

Het gebied en de opgaven

Het gebied van de Rijn- en Veenstreek kenmerkt zich door zowel stedelijke als landelijke dynamiek. Veel van de opgaven en uitdagingen liggen op de verbinding tussen deze stedelijke en landelijke kenmerken, zoals bereikbaarheid, wonen, de klimaatopgave, de versterking van de economie en de verdere versterking van de recreatiemogelijkheden. Het recreatief (water)netwerk is net als de Limes een verbindend element in deze regio.

Bestuurlijke ontwikkelingen

De drie gemeenten in de Rijn- en Veenstreek (Alphen aan den Rijn, Kaag en Braassem en Nieuwkoop) werken op verschillende schaalniveaus en in wisselende verbanden samen met hun omliggende gemeenten. Afhankelijk van de opgave of taak doen zij dat als drie gemeenten samen, hetzij in het samenwerkingsnetwerk van Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden (AGW) of in Holland Rijnland. Ook zijn er, door onder meer de invloed van Schiphol, relaties met de aangrenzende gemeenten in Noord-Holland.

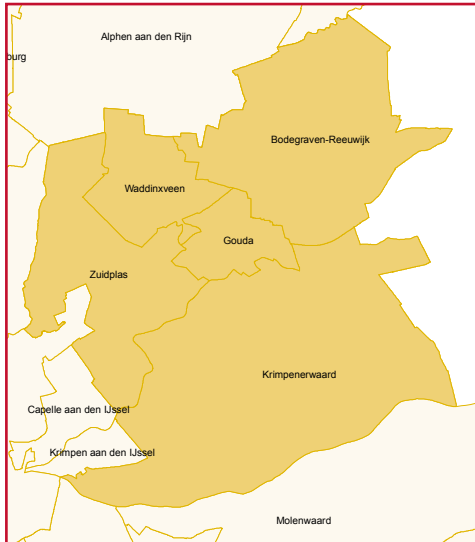
Alphen aan den Rijn – Gouda – Woerden (AGW)

In dit deel van het Groene Hart werken de gemeenten en provincie op een aantal belangrijke opgaven vanuit een netwerkgedachte samen. De basis voor deze samenwerking is door de gemeenten gelegd in 2014, waarna deze samenwerking werd versterkt en vastgelegd in het Bestuursakkoord Groene Hart. Dit bestuursakkoord is in december 2016 getekend door de gemeenten Alphen aan den Rijn, Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Kaag en Braassem, Krimpenerwaard, Nieuwkoop, Waddinxveen, Woerden en Zuidplas en de provincie. Het gehele gebied heeft een centrale ligging in de Randstad, vormt een belangrijk onderdeel van het Groene Hart en maakt onderdeel uit van de logistieke as in Zuid-Holland. Met deze samenwerking zien we dat grenzen minder belangrijk zijn geworden in deze regio en dat de netwerksamenwerking vooral gericht is op het behalen van concrete resultaten. Voor een uitleg over de wijze van de samenwerking en de inhoudelijke resultaten verwijzen wij naar onze brief van 10 juli 2018 waarmee u bent geïnformeerd over de stand van zaken van het Bestuursakkoord Groene Hart.

Programmatische aanpak Gouwe

In het gebied rondom de Gouwe (tussen Alphen aan den Rijn en Gouda) spelen al geruime tijd leefbaarheids- en verkeersproblemen op en rondom de bruggen en wegen. De Gouwe is een belangrijke vaarroute voor zowel beroepsvaart als recreatieve vaart. Daarnaast zijn er ambities en knelpunten op het gebied van economie, bodemdaling en duurzaamheid. Dit vraagt om een samenhangende, gebiedsgerichte aanpak die de knelpunten analyseert en oplost, en waar mogelijk de kansen benut om de ambities te realiseren. Het vraagt een slimme en adaptieve manier van samenwerken en een juiste mix van maatregelen op de korte én lange termijn. Om hier oplossingen voor te bieden, werken we aan een integrale gebiedsvisie met enkele scenario's van maatregelpakketten voor een betere bereikbaarheid en leefbaarheid (besluitvorming eind 2018) en een uitvoeringsprogramma (besluitvorming april 2020).

Wij hebben u in juli 2018 ook geïnformeerd over de aanvraag Regiodeal Bodemdaling Groene Hart. Inmiddels heeft het kabinet besloten twaalf van de 88 ingediende regiodeals te steunen. Wij zijn content dat het kabinet besloten heeft om € 10 miljoen te reserveren voor de Regiodeal Bodemdaling Groene Hart. Rijk en regio zullen samen aan de slag gaan om de regiodeal te concretiseren.

5.2 Midden-Holland

Het gebied en de opgaven

De inhoudelijke opgaven voor de regio Midden-Holland zijn niet veranderd ten opzichte van de vorige rapportages. De regio kenmerkt zich door zowel stedelijke als landelijke activiteiten en opgaven. Een belangrijk thema is de bodemdaling die zowel in het landelijk als in het stedelijk gebied van de gemeenten in Midden-Holland noopt tot maatregelen. Ook de daaraan gerelateerde klimaatopgave leidt tot noodzakelijke maatregelen om de CO₂-uitstoot in veengebieden te verminderen. De partijen in deze regio willen samen met het Rijk projecten en pilots uitvoeren, die zorgen voor kennisvermeerdering en transitie in het grondgebruik.

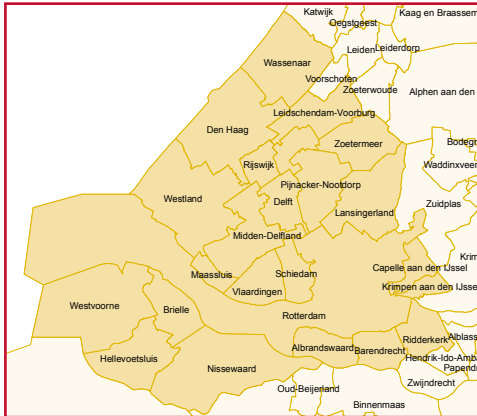
Na de gemeenteraadsverkiezingen zijn er nieuwe voorzitters van de bestuurlijke tafels benoemd en is, naast de tafels infrastructuur, sociaal, economie en ruimte-wonen, een nieuwe tafel duurzaamheid gecreëerd. De regio is, onder meer vanuit deze tafels, bezig met het actualiseren van de strategische agenda. Daarbij is het de ambitie om nog meer te focussen op de inhoud, concrete resultaten te verzilveren en de koppeling met de P&C-cyclus van de deelnemende gemeenten te verstevigen.

In de gemeenten Krimpenerwaard en Krimpen aan den IJssel is het burgerinitiatief van mevrouw Bakker verder uitge-

werkt in het [Panorama Krimpenerwaard](#), dat u eind november heeft ontvangen. Zowel gemeenteraden als Provinciale Staten zijn betrokken in dit proces. Het is zaak om de wijze waarop de initiatiefnemers hun participatie hebben ingevuld vast te houden en voor de toekomst als leerinstrument in te zetten.

De gemeente Gouda is gestart met het maken van een toekomstvisie om een beeld te krijgen van de stad in 2030 en de positie van de stad in de regio. Het is een proces met betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke organisaties en andere partners, waaronder de provincie.

5.3 Regio Rotterdam-Den Haag (Metropoolregio Rotterdam-Den Haag)

De regio Rotterdam-Den Haag bestaat uit 23 gemeenten die op verschillende niveaus samenwerken: het niveau van de Metropoolregio Den Haag-Rotterdam (MRDH, waar het verkeer & vervoer en economie betreft), het niveau van de twee voormalige stadsregio's en het niveau van de subregio's. Net als in de vorige rapportage onderscheiden we in dit gebied twee subregio's:

5.3.1 Haagse Regio

5.3.2 Rotterdamse Regio

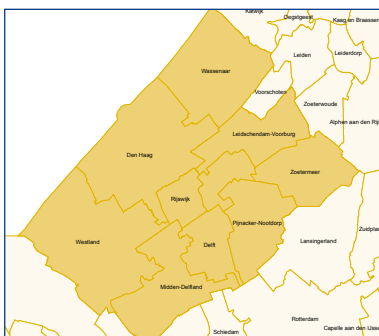
Centrale opgaven voor het metropolitane gebied zijn de opgaven verstedelijking en de vernieuwing en verduurzaming van de economie die voor de gehele Zuidelijke Randstad gelden en die ook met de overheden in de Zuidelijke Randstad worden opgepakt. Voor verstedelijking is bijvoorbeeld de Verstedelijkings-alliantie gevormd tussen acht gemeenten (Leiden, Den Haag, Zoetermeer, Rijswijk, Delft, Schiedam, Rotterdam en Dordrecht), de metropoolregio en de provincie. Voor het vernieuwen en verduurzamen van de economie en het optimaliseren van de duurzame economische ontwikkeling van het gebied hebben de MRDH, de provincie, de Drechtsteden, Holland Rijnland en de Economic Board-Zuid-Holland het Regionaal Investeringsprogramma opgesteld. Voor de voortgang van het Investeringsprogramma verwijzen wij u naar onze aan u gerichte brief van 8 oktober 2018. Mobiliteit en versterking van de regionale economie zijn belangrijke opgaven, die op het niveau van de metropoolregio worden opgepakt. Ook de opgaven voor energie en klimaat worden uitgewerkt op het niveau van de regio Rotterdam - Den Haag. Woningbouw, cultuur, landschap en groen zijn onderwerpen die op het niveau van de voormalige stadsregio's of op subregionaal niveau worden opgepakt.

Metropoolregio Den Haag-Rotterdam

Op 2 november 2018 hebben we samen met het Algemeen Bestuur van de MRDH de bestuursovereenkomst Samenwerking PZH-MRDH ondertekend. Met deze bestuursovereenkomst hebben wij gezamenlijk een vervolgstap gezet in de samenwerking. De eerste stap hierin was het in 2015 bepalen van acht samenwerkingsprojecten. Daarna is er in 2016 een convenant samenwerking PZH-MRDH getekend, waarmee gezamenlijk de wens en intentie zijn uitgesproken tot intensievere samenwerking.

In oktober 2017 heeft u van gedeputeerde Vermeulen een korte rapportage ontvangen over de samenwerkingsprojecten tussen de provincie en de MRDH. Vanuit deze samenwerking is het wederzijds vertrouwen versterkt en zijn inhoudelijke resultaten behaald. De getekende bestuursovereenkomst vormt een logisch vervolg. Wij verwijzen hiervoor verder naar de aanbiedingsbrief van 5 november 2018.

5.3.1 Haagse regio

Het gebied en de opgaven

Alle negen gemeenten in de Haagse regio werken, als onderdeel van de MRDH, aan vier grote thema's, te weten vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving. In de na de verkiezingen van 2018 uitgebrachte coalitie-akkoorden en collegewerkprogramma's van de negen gemeenten zijn deze thema's verder uitgewerkt, vaak toegespitst op de lokale situatie. De gemeenten kunnen in grote vraagstukken en opgaven

rondom bijvoorbeeld economie, energietransitie, klimaatdoelstellingen, sociaal domein, verkeer en mobiliteit, de verdichtingsopgave en veiligheid niet eigenstandig opereren en werken voor deze gedeelde opgaven samen. Die samenwerking onderling, maar ook met de provincie, andere overheden, bedrijven en instellingen wordt, zo blijkt, ook na de verkiezingen van maart 2018 voortgezet en uitgebreid. Wij juichen dat toe en zullen daaraan blijven bijdragen.

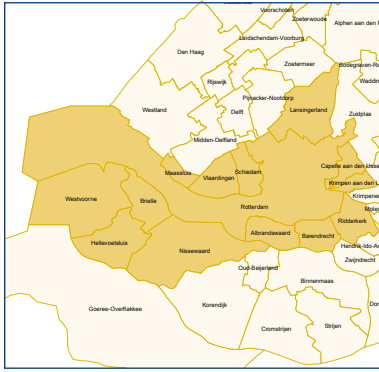
Op 14 november 2018 presenteerde onderzoeksbureau Decisio in Rijswijk de onderzoeksresultaten over ruimtelijke interactie tussen gemeenten en de effecten van gemeentegrenzen aan de gemeenten in de Haagse regio. Zij deden dit in de presentatie “De organisatie van openbaar bestuur en regionaal-economische ontwikkeling in Zuid-Holland”. Professor Van Raan gaf onder meer aan dat stedelijke gebieden met meerdere besturen – centrale stad en buurgemeenten – minder goed presteren dan stedelijke gebieden met één bestuur. Professor Tordoir stelde dat bestuurlijke fragmentatie een economische prijs heeft, die afgewogen moet worden tegen cohesie, gemeenschapszin en identiteit. In 2019 willen wij met de gemeenten, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld over de onderzoeksresultaten een dialoog aangaan en nagaan waar een krachtigere samenwerking van partijen de economische ontwikkeling van de regio kan versterken.

Bestuurlijke ontwikkelingen

Ook dit jaar constateren wij dat de bestuurskwaliteit van de individuele gemeenten en de bestuurlijke samenwerking over het algemeen goed te noemen zijn. Een punt van aandacht blijft bij verschillende gemeenten de bestuurscultuur en de stabiliteit van het gemeentebestuur. Wij zien wel dat de betrokken gemeenten daarin verbeterstappen willen zetten. Wij blijven vanuit onze verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het bestuur de gemeenten op dit punt monitoren.

Wassenaar

Net als vorig jaar besteden we in dit gebied extra aandacht aan de gemeente Wassenaar. In Wassenaar heeft begin 2018 een koerswijziging plaatsgevonden ten aanzien van een eerder ingezet traject om de bestuurlijke toekomst van de gemeente te laten onderzoeken, waarbij alle opties van volledige zelfstandigheid tot een herindeling open stonden. Wassenaar was dit traject ingegaan vanwege het zorgwekkende beeld van de bestuurskracht dat uit een bestuurskrachtonderzoek in 2016 naar buiten was gekomen. Echter, dat ingezette traject leidde tot veel discussie en onrust in de Wassenaarse samenleving toen de zelfstandigheid van de gemeente ter discussie werd gesteld. Die koerswijziging houdt in dat het uitgangspunt is geworden om vanuit zelfstandigheid naar de toekomst van Wassenaar te kijken. De titel van het nieuwe coalitieakkoord in Wassenaar luidt dan ook: “Wassenaar: zelfstandig en verantwoordelijk”. Op 7 november 2018 heeft de gemeenteraad het document “Wassenaar als zelfstandige gemeente in de regio” vastgesteld. Het document is het resultaat van werksessies van raads-, commissie- en collegeleden gezamenlijk. Op 13 november 2018 heeft Wassenaar in een gesprek met ons aangegeven er vertrouwen in te hebben om in samenspraak met de provincie haar ambities als zelfstandige gemeente en als verantwoordelijke partner in de regio waar te maken. Wij zullen in 2019 hierover nadere afspraken maken met Wassenaar. Daarbij zal ook duidelijkheid moeten komen over de toekomst van de Werkorganisatie Duivenvoorde (de ambtelijke fusie tussen Wassenaar en Voorschoten).

5.3.2 Rotterdamse regio

Het gebied en de opgaven

In onze tweede tussenrapportage constateerden wij dat de ontwikkeling van de Rotterdamse regio achter blijft bij de potentie van het gebied. Het versterken van het economisch vestigingsklimaat, de aanpak van de werkloosheid, het verbeteren van de bereikbaarheid en attractiviteit van de regio en de verduurzaming vereisen een krachtige samenwerking van overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners. De omvang van de transitieopgave voor de mainport onderstreept het belang van een hoogwaardige kwaliteit van het openbaar bestuur. Een mooi voorbeeld van krachtige samenwerking tussen Rijk, gemeente Rotterdam, omringende gemeenten en de provincie is de op 17 september 2018 gestarte aanleg van de Blankenburgverbinding.

De bereikbaarheid van de regio wordt versterkt door de A20 bij Vlaardingen en de A15 bij Rozenburg te verbinden met de nieuwe A24. Met de komst van “Nieuw Waterland” wordt tegelijkertijd het aanbod van natuur en recreatie rond Vlaardingen, Maassluis en Rozenburg vergroot. Deze kwaliteitsimpuls draagt bij aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat.

Bestuurlijke ontwikkelingen

Wij vinden het zorgelijk dat in diverse coalitieakkoorden van gemeenten het belang van goede regionale samenwerking onderbelicht blijft. Na de raadsverkiezingen zijn we als provincie gestart met een open dialoog over de vraag of de bestuurskwaliteit en samenwerking in de Rotterdamse regio voldoende zijn geborgd. Op 13 september 2018 presenteerde professor Tordoir in Vlaardingen voor gemeenten uit de Rotterdamse regio de onderzoeksresultaten over ruimtelijke interactie tussen gemeenten en de effecten van gemeentegrenzen. Tordoir pleitte voor meer interactie en samenwerking tussen overheden en maatschappelijk middenveld, omdat kansen nog onvoldoende worden benut. In 2019 zullen wij ook in dit gebied met vertegenwoordigers van gemeenten, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld deze dialoog voortzetten en nagaan waar een krachtigere samenwerking van partijen de economische ontwikkeling van de regio kan versterken.

BAR (Barendrecht, Albrandswaard, Ridderkerk)

In opdracht van de gemeente Barendrecht voerde Berenschot een evaluatie uit om te beoordelen of de doelen voor de BAR-organisatie zijn behaald. Parallel daaraan is de BAR-organisatie als casus meegenomen in het, op uw verzoek, door ons uitgevoerde onderzoek naar ambtelijke fusies. Op 8 februari 2018 besprak gedeputeerde Baljeu de resultaten met burgemeester Van Belzen van Barendrecht. Ook zijn de resultaten afzonderlijk besproken met de gemeentesecretarissen. Bij de coalitievorming na de raadsverkiezingen was de BAR-samenwerking een belangrijk onderwerp. Zowel Barendrecht, Albrandswaard als Ridderkerk willen de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking verder ontwikkelen. Barendrecht wil aan de slag gaan met de aanbevelingen uit de evaluatie. Ridderkerk wenst een analyse van mogelijke verbeterpunten in de dienstverlening en bedrijfsvoering. Albrandswaard wil een positieve impuls geven aan de BAR-samenwerking en de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie. De inzet van de drie colleges van de BAR-gemeenten is verwoord in een raadsinformatiebrief van 9 oktober 2018 met twee pijlers: de BAR-organisatie met het dagelijks bestuur als verantwoordelijk orgaan (pijler 1) en de bestuurlijke samenwerking tussen de BAR-gemeenten op portefeuilleniveau én een bredere samenwerking tussen de gemeenten op strategisch niveau (pijler 2). Wij zullen de ontwikkelingen binnen de BAR-organisatie volgen en de resultaten van beide pijlers bespreken met de directieraad en colleges van de BAR-gemeenten.

Nieuwe Waterweg Noord (Maassluis, Vlaardingen en Schiedam)

Maassluis, Vlaardingen en Schiedam (MVS) willen hun samenwerking op met name het gebied van bereikbaarheid en het sociaal domein continueren. De MVS-gemeenten zijn natuurlijke partners, maar de samenwerking is niet exclusief. Maassluis oriënteert zich ook op de samenwerking met Midden-Delfland en Westland. Het in opdracht van Maassluis door professor Tordoir verrichte onderzoek onderstreept dat de functionele relaties van Maassluis met Midden-Delfland en Westland sterker zijn dan verwacht.

Op 21 september 2018 vond de aftrap van een regionale “Economic Development Board” (EDB) plaats. Initiatiefnemers zijn de ondernemersverenigingen uit Vlaardingen en Schiedam, de Hogeschool Rotterdam en beide gemeenten. In deze EDB, met als werknaam “Riverboard”, werken vertegenwoordigers van ondernemers, overheden, onderwijs- en kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties aan de economische ontwikkeling van de regio. De Riverboard gaat eerst inventariseren welke initiatieven en visies er in de regio zijn, om van daaruit de samenhang en samenwerking van partijen te stimuleren. Een goed voorbeeld is de herontwikkeling van het Unileverterrein in Vlaardingen. In overleg met de gemeente, de provincie en de MRDH zoekt Unilever een marktpartij die het terrein wil kopen en herontwikkelen. De focus van de herontwikkeling ligt op werken en wonen. Partijen bundelen hun krachten voor een ontwikkeling die van meerwaarde is voor de inwoners en de regio. Onze inzet is erop gericht om initiatieven voor het versterken van (de samenwerking van Schiedam en Vlaardingen rond) de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de Rotterdamse regio te ondersteunen.

De recente ontwikkelingen in Vlaardingen vinden wij zorgelijk. Het vertrek van (een wethouder van) de SP uit het college en twee leden uit de fractie van ONS Vlaardingen betekent dat de college-dragende partijen van ONS Vlaardingen, VVD, CDA en Groen-Links geen meerderheid meer hebben (13 van de 35 zetels). Dat maakt de uitvoering van het raadsbrede akkoord complex. Wij zullen de situatie in Vlaardingen nauwlettend volgen.

Lansingerland

In februari 2018 sloot de provincie een bestuursovereenkomst met de gemeenten Lansingerland, Waddinxveen en Zoetermeer en VNO-NCW West met afspraken om de logistieke positie van de A12-corridor te versterken. Een belangrijke voorwaarde voor het verzilveren van de logistieke potentie van de A12-corridor is dat ondernemers voldoende vestigingsruimte hebben. Van belang is dat er zorgvuldig wordt omgegaan met de ruimte en bestaande locaties eerst optimaal worden benut. Met de vaststelling van een “provinciaal programma grootschalige logistieke bedrijventerreinen A12” in oktober 2018 worden ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeenten optimaal op elkaar afgestemd.

Voorne-Putten

Het gebied en de opgaven

Het eiland Voorne-Putten is binnen de MRDH een eigenstandige streek met forse opgaven en daaraan gekoppeld stevige ambities. Die ambities, zoals een evenwichtige bevolkingssamenstelling als basis voor een aantrekkelijk woonklimaat, een duidelijk en herkenbaar landschap als een belangrijke structuurdrager in het leggen van verbanden, een keuzepalet aan voorzieningen, werken dichtbij huis, bereikbaarheid van (uit) de regio en recreatie en toerisme, moeten de vier gemeenten wel waar zien te maken. Er zullen concrete uitwerkingen en keuzes moeten worden gemaakt en dat realiseren de gemeenten zich. Eerder hebben wij uitgesproken dat wij ons zorgen maken over de bestuurlijke verhoudingen tussen de gemeenten en het effect daarvan op de bestuurlijke slagkracht van de regio om haar gezamenlijke opgaven op te pakken. De wijze van

samenwerking tussen de vier gemeenten op strategisch beleid met portefeuillehoudersoverleggen en een Regiegroep Voorne-Putten blijft een kritisch aandachtspunt.

Gedeputeerde Baljeu heeft in maart 2018 bestuurlijk overleg gevoerd met het projectbestuur Voorne (Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne) over de opgaven waarvoor het eiland staat. Zij heeft aangegeven dat het belangrijk en noodzakelijk is dat de vier gemeenten op Voorne-Putten een gezamenlijke bestuurlijke agenda maken van zaken die het eiland

raken en als eenheid optreden bij eilandbrede opgaven wanneer deze aan de orde komen bij de MRDH, de provincie of andere organisaties. De ambtelijke verkenning naar een gebiedsontwikkeling voor Voorne en Voorne-Putten is in volle gang en zal begin 2019 worden afgerond.

Bestuurlijke ontwikkelingen

De gemeenten Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne waren vanaf januari 2017 op weg naar een ambtelijke fusie als Werkorganisatie Voorne per 1 januari 2019. Uit de rapportage van de externe kwartiermaker van 10 oktober 2018 blijkt dat het vertrouwen in elkaar tijdens het proces van totstandkoming is weggefallen. Daarna heeft de raad van Hellevoetsluis op 1 november 2018 unaniem een motie aangenomen waarbij het college wordt opgedragen met onmiddellijke ingang alle werkzaamheden ter uitvoering van de werkorganisatie stop te zetten. De raad van Brielle besloot op 5 november 2018 de tijd te nemen om na te denken over de ontstane situatie en over de vraag welke mogelijkheden en onmogelijkheden er nog zijn voor samenwerking, waarbij Voorne door de meesten wordt gezien als de logische samenwerkingsoptie.

De raad van Westvoorne heeft op 12 november 2018 unaniem een motie aangenomen per 1 januari 2019 een commissie Bestuurlijke Toekomst Westvoorne in te stellen die de besluitvorming over de bestuurlijke toekomst gaat voorbereiden. Daarbij wordt een viertal varianten onderzocht: 1) Westvoorne zelfstandig, 2) nieuwe gemeente Brielle en Westvoorne, 3) nieuwe gemeente Hellevoetsluis en Westvoorne en 4) nieuwe gemeente Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne.

De vijf uitgangspunten uit Slimmer en Sterker Bestuur vormen de leidraad in de gesprekken die wij met de drie gemeentebesturen voeren nu de werkorganisatie van de drie gemeenten er niet gaat komen. Voor ons staat vast dat de dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen niet in het geding moet komen. Wij vinden het gewenst dat de drie gemeenten met elkaar in gesprek blijven om gezamenlijk de maatschappelijke opgaven (wonen, mobiliteit, economie, klimaat en energie) voorop te zetten en te realiseren. Wij hebben begrip voor de motie die door de raad van Westvoorne is aangenomen en kunnen ons voorstellen dat de raden van Hellevoetsluis en Brielle tot een vergelijkbaar proces van bezinning en standpuntbepaling komen. Idealiter worden de bevolking, de bedrijven en instellingen, maar ook de provincie bij dit proces betrokken. Als provincie bieden we graag ondersteuning aan in de vorm van menskracht en middelen. Zodra de drie raden - bij voorkeur gezamenlijk maar desnoods afzonderlijk - begin 2019 hun voorkeur voor de bestuurlijke toekomst hebben uitgesproken, zullen wij samen met de drie gemeenten bezien of er zicht is op een gedeeld eindbeeld. We vinden het bovendien belangrijk dat de gemeenten toewerken naar een gezamenlijke inhoudelijke agenda. Wij zullen de vorming van dat gedeelde eindbeeld graag helpen bevorderen.

Grenscorrectie Hellevoetsluis en Nissewaard (woonplaats Oudenhoorn)

De woonplaats Oudenhoorn is op 1 januari 2018 overgegaan van Nissewaard naar Hellevoetsluis. In september 2018 hebben beide gemeenten in goed overleg overeenstemming bereikt over de verrekening van deze grenswijziging. Wij hebben vervolgens op 27 november 2018 een positief besluit genomen over de vaststelling van de verrekening.

5.4 Zuid-Holland Zuid

Het gebied en de opgaven

Binnen Zuid-Holland Zuid beschrijven we, net als vorig jaar, vier gebieden:

- 5.4.1 Drechtsteden
- 5.4.2 Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
- 5.4.3 Goeree-Overflakkee
- 5.4.4 Hoeksche Waard

De economische ontwikkeling in Zuid-Holland Zuid blijft achter bij de potentie van het gebied en de sociaal-economische problematiek is groot. De subregio's hebben te maken met opgaven rond het versterken van het economisch vestigingsklimaat, de aanpak van de mismatch op de arbeidsmarkt, het verbeteren van de bereikbaarheid, verduurzaming en de vitaliteit en attractiviteit van de regio.

Bestuurlijke ontwikkelingen

In de vorige rapportage hebben wij al geconcludeerd dat de onderlinge verbanden tussen de subregio's in Zuid-Holland Zuid dun zijn. De oriëntatie van de subregio's is nu vooral intern gericht of extern op Rotterdam. Het ontbreekt aan een gemeenschappelijke inhoudelijke agenda en gedeeld identiteitsbesef. De identiteit wordt eerder negatief bepaald door het "niet zijn van Rotterdam" dan dat het als positief wordt gezien. Dat maakt het toekomstperspectief onzeker. Het rapport "Verstandig Versterken, bevindingen en eindadvies onderzoek regionaal arrangement Dordrecht", dat Berenschot in opdracht van de gemeente Dordrecht in het voorjaar van 2018 presenteerde, komt tot een vergelijkbare conclusie. Hierin wordt geconstateerd dat het voortbestaan van de schaal van Zuid-Holland Zuid geen vanzelfsprekendheid is. De regio staat onder druk als gevolg van de beperkte schaalgrootte en de matige wederzijdse oriëntatie van de subregio's op elkaar. Desalniettemin functioneren de drie functionele samenwerkingsverbanden in Zuid-Holland Zuid (Veiligheidsregio, Omgevingsdienst en Dienst Gezondheid & Jeugd) in principe goed tot zeer goed.

Daarnaast pleit het rapport voor het inhoudelijk verstevigen van de samenwerking op het niveau van Zuid-Holland Zuid. Dat geeft Dordrecht, de Drechtsteden (en de andere subregio's) meer positie en invloed in de dialoog met andere overheden en externe partners. Meer inhoudelijke verbondenheid ondersteunt ook de positie van de drie functionele samenwerkingsverbanden. Zij vormen nu de ruggengraat van de samenwerking in Zuid-Holland Zuid. Zonder legitimatie van het schaalniveau van Zuid-Holland Zuid valt niet uit te sluiten dat zij op enig moment zullen opgaan in de verbanden van de regio Rotterdam². Dan nemen nabijheid en grip op taakuitvoer af en gaat de potentiële strategische waarde van de regio verloren. Wij zouden dat zien als een gemiste kans en verzwakking van de regionale en lokale bestuurskracht.

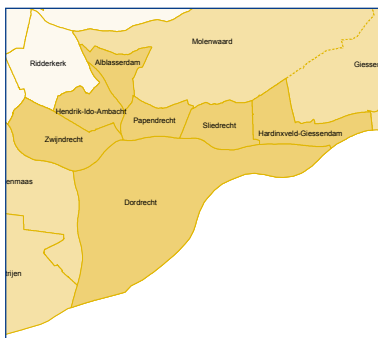
² Op de achtergrond speelt de komende evaluatie van de Wet veiligheidsregio's daarbij ook een rol.

In 2019 zullen de Drechtstedengemeenten, samen met Gorinchem en de nieuwe gemeenten Hoeksche Waard en Molenlanden het eens moeten gaan worden over de toekomst van Zuid-Holland Zuid. Naar onze mening liggen er voldoende mogelijkheden om de samenwerking positief inhoudelijk vorm te geven. Door te beginnen met het verkennen van de gedeelde belangen, waarden, opgaven en vooral ook kansen.

Ondanks dat er nog veel moet gebeuren, zien wij met waardering dat er al belangrijke stappen worden gezet. De burgemeester van Dordrecht heeft bijvoorbeeld in het najaar van 2018 het initiatief genomen voor een brede bestuurlijke discussiebijeenkomst over Zuid-Holland Zuid. Over de grenzen van de bestuurlijke regio heen wordt vaker het gesprek opgezocht. Op economisch gebied, waar al langer afstemming wordt gezocht met Goeree-Overflakkee, gaan op de inhoud ook gesprekken plaatsvinden met de BAR-gemeenten, Nissewaard en Vijfheerenlanden.

Wij rekenen erop dat Dordrecht deze discussie over de toekomst van Zuid-Holland Zuid gaat trekken vanuit de actieve en verbindende rol die bij een centrumgemeente past.

Voor de provincie zien wij ook een belangrijke rol weggelegd in de discussie. Ten eerste vanuit de zorg voor de kwaliteit van het openbaar bestuur, maar ook als het gaat om het formuleren van gezamenlijke maatschappelijke opgaven en het leggen van verbindingen tussen de regio's en over de provinciegrenzen heen met Noord-Brabant, Zeeland en Gelderland.

5.4.1 Drechtsteden

Het gebied en de opgaven

De Drechtsteden vormen hét centrum van de Nederlandse maritieme maakindustrie. Voor een belangrijk deel is dat te danken aan de gunstige ligging aan de rivieren. Deze rivieren vormen echter ook barrières voor verplaatsingen binnen het gebied en daarmee voor regionale integratie. Vorig jaar concludeerden wij al dat er geen sprake is van één daily urban system, maar van drie vooral intern gerichte clusters. Daardoor weten de Drechtsteden onvoldoende te profiteren van hun schaalomvang en dat vraagt van de maatschappelijke en bestuurlijke samenwerking extra inspanning. Bijkomend nadeel is dat de Drechtsteden als het meest zuidelijke deel van de Randstad niet kunnen profiteren van een centrale ligging ten opzichte van de andere randstedelijke agglomeraties.

De Drechtsteden als het meest zuidelijke deel van de Randstad niet kunnen profiteren van een centrale ligging ten opzichte van de andere randstedelijke agglomeraties.

In 2017 hebben de Drechtsteden met de vaststelling van de Groeiagenda 2030 de noodzaak van een stevige gezamenlijke aanpak van de (sociaal-)economische problematiek van de Drechtsteden onderkend. Met een integrale aanpak rond de thema's wonen, bereikbaarheid en werken willen de Drechtsteden weer aansluiting vinden bij de ontwikkeling van de rest van Nederland. In 2018 hebben de ambities voor belangrijke projecten, zoals de Spoorzone Dordrecht-Zwijndrecht, Leerpark Dordrecht en oevers meer gestalte gekregen. Dit is uitvoerig door ons beschreven in de brief aan u van december 2018. Vrijwel iedereen is overtuigd van de noodzaak van de ambities. Wij realiseren ons echter ook dat de complexiteit van het gebied, verwevenheid van dossiers en externe factoren (o.a. externe veiligheid) het bijzonder lastig maken om ambities te formuleren die enerzijds ertoe doen en anderzijds ook realiseerbaar zijn en externe partners kunnen overtuigen om mee te doen.

De provincie werkte al op basis van het Bestuursakkoord sinds 2016 samen met de Drechtsteden aan het uitwerken van het programma voor de Drechtsteden. Deze samenwerking bestaat uit het beschikbaar stellen van kennis, personele inzet en

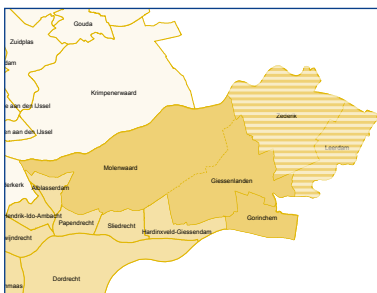
financiële middelen. Op een later moment, als de ambities tot concrete opgaven zijn uitgewerkt, zal de financiering nadrukkelijker aan de orde moeten komen en kunnen daarover tussen de Drechtsteden en de provincie afspraken worden gemaakt. Helaas constateren wij dat de door de Drechtsteden ingediende regiodeal niet is gehonoreerd door het Rijk. Wij willen samen met de Drechtsteden de mogelijkheden onderzoeken van een nieuwe aanvraag voor een Regiodeal in 2019.

Bestuurlijke ontwikkelingen

In de Drechtsteden is 2018 als het gaat om de bestuurlijke inrichting een overgangsjaar geweest. In het voorjaar is het in opdracht van de gemeente Dordrecht door Berenschot opgestelde rapport ‘Verstandig Versterken, bevindingen en eindadvies onderzoek regionaal arrangement Dordrecht’ gepresenteerd. Daarin werden aanbevelingen gedaan voor de doorontwikkeling van de Drechtsteden. In het rapport wordt geconstateerd dat de Drechtsteden succesvol zijn in de samenwerking in het sociaal domein en de bedrijfsvoering. Het lukt maar langzaam om in samenwerking de stevige sociaal-economische problematiek adequaat aan te pakken, waardoor het herstel in de Drechtsteden achter blijft bij de rest van Nederland. Er is meer slagkracht nodig. Aanbevolen wordt om een keuze te maken voor versterking van de onderlinge samenwerking óf anders de samenwerking rond ruimtelijke en economische opgaven juist lichter te maken en elkaar ruimte te geven. In dat laatste geval kunnen gemeenten binnen de Drechtsteden al naar gelang de opgave in wisselende coalities met elkaar aan de slag.

Naar aanleiding van het rapport ‘Verstandig versterken’ is onder voorzitterschap van de heer Wim Deetman een voorbereidingscommissie aan de slag gegaan om een regionaal gedragen advies te formuleren voor de toekomstige samenwerking in de Drechtsteden. Naar verwachting wordt dit advies begin 2019 aan de gemeenteraden in de Drechtsteden voorgelegd. Wij volgen deze ontwikkelingen met belangstelling omdat wij graag met de Drechtsteden willen samenwerken aan de oplossing van de concrete maatschappelijke opgaven in het gebied. Wat ons betreft kan dat alleen effectief zijn als de Drechtsteden (-gemeenten) ook daadwerkelijk de daarvoor noodzakelijke slagkracht weten te ontwikkelen.

In het rapport wordt geconstateerd dat Dordrecht (en Zwijndrecht) een vergelijkbare verstedelijkingsopgave hebben als Rotterdam. Het zou goed zijn als dit meer in gezamenlijkheid wordt opgepakt. De verstedelijkingsalliantie is het voor de hand liggende platform om dit te doen. Ook zien wij kansen voor Dordrecht en de Drechtsteden om de samenwerking met Gorinchem te intensiveren. Deze gemeente heeft een vergelijkbare sociaal-economische opgave en kan een belangrijke partner zijn rond bijvoorbeeld de thema's maritiem, onderwijs en bereikbaarheid.

5.4.2 Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Het gebied en de opgaven

De Alblasserwaard-Vijfheerenlanden ligt tussen de stedelijke agglomeraties Drechtsteden, Rotterdam en Utrecht. Vier provincies komen hier bijeen. De diverse kernen in het gebied hebben daardoor een van elkaar verschillende externe hoofdoorientatie. Dit rechtvaardigt echter niet een ontvlechting van het gebied en allocatie van de kernen als buitenste ring van de genoemde stedelijke agglomeraties. Er is ook sprake van een eigenstandig gebied met een belangrijke interne

dynamiek, een eigen identiteit en sterke punten. Vandaaruit kan het gebied zich ontwikkelen tot een krachtige samenwerkingspartner voor de omliggende stedelijke agglomeraties. Echter, gelet op de meervoudige oriëntaties is het niet eenvoudig om

de gemeenschappelijke opgave te definiëren. Daarbij speelt de versturende werking van de provinciale herindeling Vijfheerenlanden, die het gebied bestuurlijk in tweeën knipt.

Toch hebben de gemeenten in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden samen met Vianen in de afgelopen periode een Regionale Maatschappelijke Agenda (RMA) kunnen formuleren, waarbij de gebiedsopgaven zijn uitgewerkt in concrete projecten. Tegelijkertijd wordt per 1 januari 2019 de regio-organisatie verkleind en wordt de uitvoering van de RMA belegd bij de deelnemende partijen, die samenwerken aan een specifieke opgave.

Als provincie hebben wij actief steun gegeven aan de ontwikkeling van de RMA, door de inzet van menskracht, kennis en middelen. Dat blijven wij doen. Wij vinden het belangrijk om juist in deze regio de maatschappelijke opgaven die spelen op bovengemeentelijk niveau samen op te pakken. De provincie Utrecht en het Waterschap Rivierenland doen hierin mee en op onderdelen haken ook maatschappelijke organisaties en bedrijven aan.

Onafhankelijk van de RMA is het verbeteren van de bereikbaarheid van de economische corridors A15 en A27 voor ons een belangrijke aandachtspunt, net als het behoud en versterken van centrumvoorzieningen en het stimuleren van de verstedelijking van Gorinchem. Ook zien wij mogelijkheden in het beter benutten van kansrijke relatiepatronen, zoals de lijn Drechtsteden-Gorinchem-Altena als het gaat om de maritieme sector en Drechtsteden-Gorinchem voor het hoger onderwijs.

Bestuurlijke ontwikkelingen

Met het aanvaarden van het wetsvoorstel voor de provinciale herindeling Vijfheerenlanden door de Eerste Kamer is het vertrek van Leerdam en Zederik uit onze provincie per 1 januari 2019 een feit. Tegelijkertijd fuseren de gemeenten Molenwaard en Giessenlanden tot de nieuwe gemeente Molenlanden. In het aangrenzende Gelderland en Noord-Brabant ontstaan de fusiegemeenten West Betuwe en Altena. Dit alles vergt een herschikking van de bestuurlijke relaties, aandacht voor behoud van belangrijke voorzieningen en versterking van de wederzijdse oriëntatie.

De centrumpositie van Gorinchem verdient bijzondere aandacht. In onze tussenrapportage van vorig jaar hebben wij u daar ook op gewezen. Onderzoek heeft aangetoond dat de externe oriëntaties en invloedsferen verschillend zijn, maar dat er tegelijkertijd sprake is van een eigenstandige dynamiek en karakter. Nu is Gorinchem qua inwonertal de grootste gemeente (36.000), maar straks de kleinste. Tegelijkertijd is Gorinchem de enige plaats met een stedelijk karakter en voor dit gebied een belangrijk centrum (economie, onderwijs en voorzieningen, zoals het ziekenhuis, winkels en cultuur). Inwoners uit alle omliggende gemeenten profiteren hiervan. Behoud van deze centrumfuncties is belangrijk voor de vitaliteit van de gemeenten in dit grensgebied en dient te worden gegarandeerd.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel voor de provinciale herindeling van Vijfheerenlanden is in de Tweede Kamer de motie Van der Molen (CDA) aangenomen die de minister oproept om vóór het einde van het jaar te rapporteren over wat er nodig is om de centrumpositie van Gorinchem te behouden. De gemeente heeft deze kans aangegrepen en afgelopen zomer aan Berenschot opdracht gegeven om onderzoek te doen en hierover een notitie te schrijven. De bestuurlijke omgeving, het maatschappelijk middenveld, de provincie en het ministerie van BZK zijn hierbij betrokken. De planning is dat de notitie in februari 2019 gereed is en een belangrijk onderdeel wordt van de rapportage aan de Tweede Kamer. Ter ondersteuning heeft de provincie aan professor Tordoir gevraagd om door middel van diepgaand data-onderzoek de feiten

rond de relatiepatronen op een rijtje te zetten. Daaruit blijkt dat er in alle opzichten een geïntegreerde “regio Gorinchem” bestaat, die als geheel sterk met de regio Drechtsteden is verbonden.

**Uit: prof. dr. P.P. Tordoir, i.s.m. dr. A. Poorthuis en L. Van der Zee BA:
Ruimtelijke samenhang in de regio Gorinchem:**

(in opdracht van de provincie Zuid-Holland; november 2018)

De over-all conclusie is dat sprake is van een op grond van vrijwel alle onderzochte relaties (voorzieningengebruik, sociaal verkeer, arbeidspendel) feitelijke, functionele ‘regio Gorinchem’, die in de meeste richtingen scherp kan worden afgebakend. Binnen deze regio vormt Gorinchem onmiskenbaar het primaire regiocentrum voor voorzieningen en werk. (.....) De functionele regio Gorinchem strekt zich in zuidelijke richting uit over de Brabantse gemeenten Werkendam en Woudrichem, in oostelijke richting over de Gelderse buurgemeente Lingewaal, en reikt in noordelijke richting vrijwel exact tot de Utrechtse provinciegrens.

Een kleine noordelijke kern binnen Zederik valt binnen de Utrechtse regio. Alleen in westelijke richting is de regiobegrenzing meer fluïde: afhankelijk van reismotieven zijn burgers wonend in Hardinxveld-Giessendam en de kernen van Molenwaard meer georiënteerd op de regio Drechtsteden of op de regio Gorinchem. Onderlinge relaties met aanpalende functionele regio’s zijn, gezien naar alle reismotieven, nergens zo sterk als tussen de regio’s Gorinchem en Drechtsteden.

Ondanks de relatief korte afstanden tussen de Zuid-Hollandse gemeenten Zederik en Leerdam en het Utrechtse stadsgewest is de samenhang richting de Utrechtse gemeenten relatief gering. Leerdam en Zederik behoren, met uitzondering van een kleine noordelijk gelegen plattelandskern in Zederik, in vrijwel alle opzichten tot de functionele regio Gorinchem. Dit is teken temeer van de economisch-culturele eigenheid van de regio Gorinchem. Het Utrechtse stadsgewest is economisch en demografisch dynamisch en breidt functioneel uit, maar vooral in oostelijke en noordelijke richting. Ook in het Gelderse Rivierengebied is een in sommige (niet alle) opzichten toenemende rol - of zo men wil invloed - van het Utrechtse gewest merkbaar. In de regio Gorinchem, inclusief Leerdam en Zederik, is dat niet of nauwelijks het geval. Voor deze regio wordt eerder de relatie met de westelijk gelegen stedelijke regio belangrijker.

Voor de regionale economie en welvaart is die westelijk gerichte integratie richting Drechtsteden en Rotterdam e.o. cruciaal. Nijverheid, en daarbinnen vooral ook het maritieme economische complex, vormt samen met logistiek en agribusiness de stuwende basis voor de regionale economie.

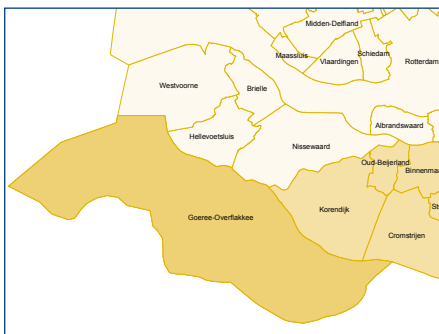
Parallel aan het onderzoek door Tordoir heeft Gorinchem met steun van onder meer de provincie en Molenlanden in september een aanvraag voor een regiodeal ingediend bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Daarin ligt het accent ten eerste op versterking van het technisch vakonderwijs, in het bijzonder van het Gilde Vakcollege, dat als veruit grootste technisch VMBO van Nederland met ernstige huisvestingsproblemen te kampen heeft. Slechts 7% van de leerlingen komt uit Gorinchem, de rest uit de wijde omgeving. Tweede onderdeel van de regiodeal is verbetering van de bereikbaarheid van Gorinchem door het realiseren van een transferium op het kruispunt van de A27, A15 en Merwedelingelijn. Dat de regiodeal door het Rijk uiteindelijk in deze ronde niet is gehonoreerd is teleurstellend, maar mag de voor deze gelegenheid gevormde alliantie van gemeente en partners er niet van weerhouden om verder te werken aan de onderliggende opgaven.

Nadat de herindelingen en de nieuwe provinciegrens per 1 januari 2019 een feit zijn, zullen de bestaande samenwerkingsrelaties en –constructies opnieuw en duurzaam moeten worden ingericht. Dat is een opgave voor de provincie zelf, maar ook voor de gemeenten die in vele samenwerkingsverbanden opereren. De beleidsmatige en materiële in- en uitvlechtingen uit al dan niet verplichte samenwerkingsverbanden hebben in 2018 veel aandacht gevraagd van ons en andere betrokken partijen. Op bestuurlijk niveau nemen wij deel in de door het ministerie van BZK ingestelde Begeleidingscommissie Vijfheerenlanden voor de ontvlechtingen van de drie verplichte samenwerkingsverbanden (veiligheidsregio, omgevingsdienst en GGD). Daarnaast participeren wij in de, door het ministerie van BZK in het kader van de herindeling Vijfheerenlanden ingestelde, coördinatiegroep voor de toekomst van de arbeidsmarkt-regio en de samenwerking rond participatie en inkomen. In algemene zin ondersteunen wij in dit proces de belangen van de gemeenten Molenlanden en Gorinchem en andere Zuid-Hollandse organisaties. Wij zullen in 2019 met betrokken partijen afspraken maken over de inrichting en het functioneren van de totale bestuurlijke context in de Alblasserwaard en Zuid-Holland Zuid (zie ook hierboven).

Uitslag verkiezingen Molenlanden	
Partij	Aantal zetels
Doe mee! Molenlanden	7
CDA	6
SGP	5
ChristenUnie	5
VVD	3
Progressief Molenlanden	1

Het proces rond de herindeling Vijfheerenlanden heeft de bestuurders in de regio zwaar op de proef gesteld. De belangen zijn groot en het proces is intensief en zeer complex. De bestuurlijke verhoudingen in het gebied waren in het verleden soms al moeizaam en zijn hierdoor nog verder onder druk komen te staan. Bouwen aan vertrouwen en goede onderlinge (bestuurlijke) verhoudingen is daarom essentieel en wij zullen ons daar ook actief voor inzetten.

Op 21 november jl. vonden de herindelingsverkiezingen voor de nieuwe gemeente Molenlanden plaats. Hiernaast vindt u de uitslag. Op moment van schrijven was er nog geen coalitie gevormd.

5.4.3 Goeree-Overflakkee

Het gebied en de opgaven

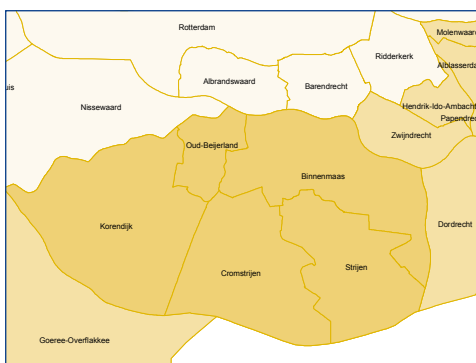
Goeree-Overflakkee is een vitaal eiland van rust en ruimte, maar ligt ook dichtbij stedelijke voorzieningen. Het staat bekend om innovatie in visserij, landbouw, recreatie en zorg. Het onderwijs ligt op hoog niveau en er is een breed aanbod aan zorg. Beide sectoren bieden werk en kansen op maatschappelijke participatie. Ook is de gemeente koploper in duurzame energiewinning en -besparing. Provincie en gemeente werken al lange tijd samen.

Vorig jaar is die samenwerking voortgezet in het programmaplan “Gebiedsprogramma Goeree-Overflakkee: gaan voor Goeree-Overflakkee” (2017-2020), met als doel de sociale en economische vitaliteit van de gemeente te ontwikkelen en te versterken.

Dit gebiedsprogramma sluit aan bij de veranderende werkwijze van de overheid: werken vanuit de netwerken en bundeling van menskracht, tijd en geld door het samenbrengen van agendapunten. Door het koppelen van initiatieven van inwoners, bedrijven en overheden ontstaat er een dynamiek die de sociaal-economische vitaliteit van het eiland verder brengt. Om deze processen aan te jagen, investeren de gemeente en de provincie ieder afzonderlijk € 400.000,-.

De samenwerking boekt successen. Eind juni 2018 bent u geïnformeerd (folder “Samen voor Goeree-Overflakkee”) over de resultaten van de samenwerking in het gebiedsprogramma en de uitdagingen voor de toekomst. Zo is op 8 december 2017 het “Convenant Groene Waterstofeconomie Zuid-Holland” getekend en is op 7 maart 2018 bekend geworden dat het Rijk 75 miljoen heeft toegezegd bij te dragen aan een doorlaat in de Brouwersdam, waarmee de komst van een getijdencentrale een stap dichterbij is. Een ander succes is de bestuursovereenkomst “N59 Energy Highway” die op 9 maart getekend is. Tot slot worden er ook grote stappen gemaakt in de ontwikkeling van de Noordrand tussen Stellendam en Middelharnis.

5.4.4 Hoeksche Waard

Het gebied en de opgaven

De Hoeksche Waard is een eiland met zestien kernen. Deze kernen hebben allen een eigen identiteit, maar hangen wel sterk met elkaar samen. Het eiland kenmerkt zich door open landschap met ruimte om te wonen, te werken en te recreëren, waar voorzieningen dichtbij zijn. Binnen de gezamenlijke visie van het gebiedsprogramma “Hoeksche Waard werkt: dé voedingsbodem voor de Randstad” werken partijen samen aan eilandbrede opgaven, zoals versterking van de economie, de omgevingskwaliteit en het welzijn van de inwoners. Per 1 januari 2019 zullen de gemeenten fuseren tot de gemeente Hoeksche Waard. De visie “Kompas 2018 Hoeksche Waard: “Dichtbij, in verbinding met de omgeving”” zet koers naar een toekomstvisie voor de Hoeksche Waard. Een toekomstvisie waarin de gemeente dichtbij en in verbinding met haar inwoners en kernen staat (Kerngericht Werken), waarin de ontwikkeling van het gemeentelijk apparaat aandacht krijgt en de Hoeksche Waard in haar regionale context een belangrijke plaats wordt toegekend.

Bestuurlijke ontwikkelingen

In de rapportage Slimmer en Sterker Bestuur van vorig jaar is ingegaan op het proces en de genomen besluiten voor een toekomstbestendige Hoeksche Waard. Uw herindelingsadvies is door het ministerie van BZK vertaald in een wetsvoorstel. Op 24 april 2018 heeft de Tweede Kamer met dit voorstel ingestemd. De Eerste Kamer volgde op 10 juli. Daarmee is de fusie een feit en gaat de nieuwe gemeente Hoeksche Waard met ingang van 1 januari 2019 van start.

Met het besluit van de Eerste Kamer heeft duidelijk een kentering plaatsgevonden. Politieke voor- en tegenstanders zijn in toenemende mate verenigd. In de afgelopen periode is door medewerkers, raadsleden en bestuurders hard gewerkt aan de voorbereidingen voor de nieuwe gemeente. Dienstverlening, bestuur en organisatie kunnen zodoende per 1 januari 2019 functioneren.

Oog voor inwoners en de kernen vinden zowel u als wij belangrijk. Tijdens de behandeling van het herindelingsadvies is door u op 22 februari 2017 motie 695 Betrokkenheid inwoners Hoeksche Waard aangenomen. Naar aanleiding van deze motie is onder andere de “Handreiking kernen-democratie” opgesteld (februari 2018), het project “Kerngericht werken” gestart en worden inwoners en kernen betrokken bij de vorming van de

Uitslag verkiezingen Hoeksche Waard	
Partij	Aantal zetels
CDA	8
Lokalen Hoeksche Waard	6
SGP	6
VVD	4
D66	3
GroenLinks	3
ChristenUnie	2
PvdA	2
Hoeksche Waardse Senioren Partij	2
Cromstrijen '98 HW	1

Omgevingsvisie. Participatie en kernenbeleid zijn verankerd in de visies en kernwaarden van de nieuwe gemeente. Als provincie blijven wij de hand naar de gemeente uitsteken en over deze thema's in gesprek gaan.

Tot slot hebben we de uitslag van de verkiezingen in de Hoeksche Waard hiernaast in beeld gebracht. Op moment van schrijven was er nog geen coalitie gevormd.

Colofon

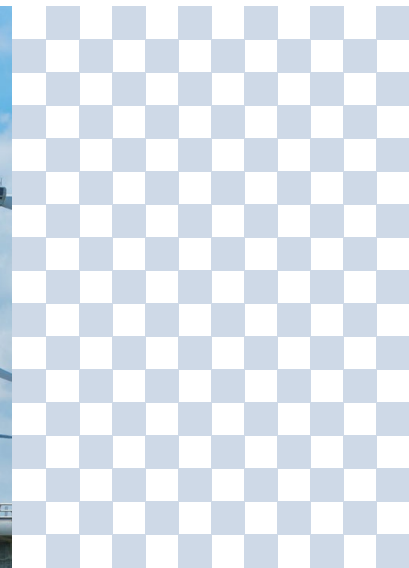
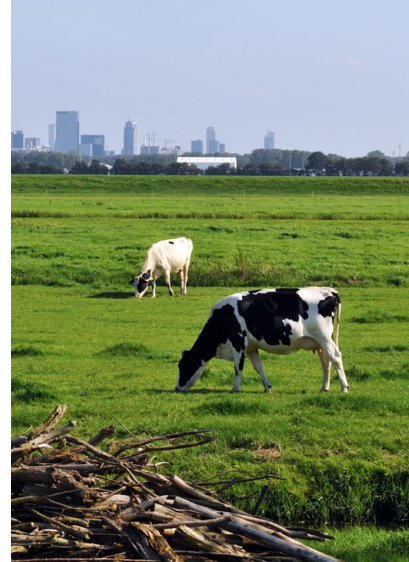
Dit is een uitgave van de provincie Zuid-Holland
December 2018

Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
www.zuid-holland.nl

Samenstelling en redactie
Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland

Ontwerp en productiebegeleiding
Vakteam Grafimedia, provincie Zuid-Holland

181002168

181001052